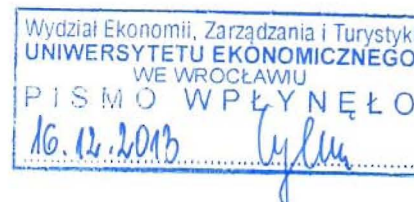


Prof. zw. dr hab. Adam Kopiński

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Katedra Finansów Przedsiębiorstwa i Zarządzania Wartością



RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Klaudii Pujer

pt. „Oczekiwania dolnośląskich przedsiębiorców wynikające z perspektywy przystąpienia polski do strefy euro w warunkach destabilizacji

Unii Ekonomicznej i Monetarnej”

napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Bogumiła Bernasia

i dr Bożeny Ryszawskiej-Grzeszczak

Działalność gospodarcza polskich przedsiębiorstw po wejściu do Unii Europejskiej wymagała od przedsiębiorców odmiennego sposobu zarządzania zarówno w sferze realnej jak i finansowej. Przed sektorem przedsiębiorstw rysuje się nowe wyzwanie związane z przystąpieniem Polski do strefy euro, który to akces został przez Polskę zaakceptowany z chwilą wejścia do Unii Europejskiej. Problem terminu przyjęcia Euro jak i korzyści oraz kosztów z tym związanych jest przedmiotem wielu debat z udziałem mediów, środowisk naukowych, polityków, przedsiębiorców i innych przedstawicieli życia gospodarczego w Polsce. Powstaje wiele opracowań naukowych dotyczących tego zagadnienia, z których większość koncentruje się w zasadzie na wpływie ewentualnego członkostwa w strefie Euro na sytuację Polski w skali makroekonomicznej mierzonej wielkością deficytu budżetowego, długu państwowego, salda handlu zagranicznego, stopy inflacji, stopy bez-

robocia, wzrostu PKB itp. Stosunkowo mniej uwagi zarówno w dyskusjach jak i badaniach naukowych poświęca się mikroskali tj. problematyce stosunku przedsiębiorców do akcesji do strefy Euro, konsekwencji i ich oczekiwań z tym związanych, analizę czynników warunkujących akcesję, ocenę gotowości przedsiębiorstw oraz planowanych zmian w tym sektorze. Przedsiębiorstwa w strefie Euro funkcjonują w silnie turbulentnym otoczeniu na swobodnym i konkurencyjnym rynku europejskim, który dysponuje wszelkiego rodzaju instrumentami finansowymi i techniczno-ekonomicznymi a jednocześnie obwarowany wieloma unijnymi dyrektywami i regulacjami. Uwzględnienie nowych uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstwa do reguł narzuconych przez strefę Euro stanowi dla menedżerów finansowych nie lada wyzwanie, aby realizować zarówno cele krótko- jak i długoterminowe. Ponadto akcesja do strefy Euro po światowym kryzysie finansowym w 2007 roku, który objął w dużej mierze kraje Unii Europejskiej a może w jeszcze większej skali kraje należące do strefy Euro dla polityków gospodarczych a także dla społeczeństwa w Polsce nie jest już tak oczywista. Stąd podjęcie tego tematu przez doktorantkę uważam za cenną inicjatywę tak z punktu widzenia teoretycznego jak i praktycznego.

Recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska mgr Klaudii Pujer stanowi próbę - jak pisze Autorka - diagnozy postrzegania znaczenia, szans i zagrożeń oraz sposobów przygotowywania się dolnośląskich przedsiębiorstw niefinansowych do wejścia Polski w struktury UEM (Unii Ekonomicznej i Monetarnej).

Reasumując stwierdzam, że problematyka stanowiąca przedmiot rozważań odpowiada randze rozprawy doktorskiej, jest aktualna i trudna a jej znaczenie będzie systematycznie rosło szczególnie jeśli sytuacja w krajach strefy Euro będzie ulegała poprawie i być może stopniowo zmieniać się będzie nastawienie społeczeństwa polskiego do wspólnej waluty. Autorka chciałaby w swojej pracy odpowiedzieć na następujące pytanie: „jakie czynniki determinują opinie i sposoby przygotowywania się sektora dolnośląskich firm niefinansowych do funkcjonowania w obszarze strefy euro i jakie ewentualne następstwa identyfikują one dla swojej działalności jako skutek akcesji polski do UEM?” Realizacji głównego celu rozprawy jest podporządkowana jej wewnętrzna struktura oraz układ pracy. Praca składa się ze

wstępu, trzech zasadniczych rozdziałów, zakończenia, spisu literatury i obszernych załączników. Kolejność poszczególnych rozdziałów jest zgodna z logicznym następstwem omawianych zagadnień.

Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny, jest dobrze udokumentowana, zawiera ponad 300 pozycji literatury (w tym ze źródeł internetowych oraz publikacji w języku angielskim), ponad 32 wykresy i 80 tabel. Badania empiryczne przeprowadzono na materiale empirycznym z próby celowej przedsiębiorstw niefinansowych zlokalizowanych na Dolnym Śląsku, a także innych danych pochodzących z baz danych rządowych, NBP, Eurostatu, opracowań empirycznych innych autorów zamieszczonych w artykułach i Internecie.

We wstępie Doktorantka sformułowała główny cel pracy i cele szczegółowe, wysunęła postulat badawczy główny, sformułowała twierdzenie i 4 hipotezy badawcze, które zostały poddane weryfikacji w części teoretycznej i empirycznej pracy. W sposób dość przekonujący została uzasadniona celowość podjęcia problematyki badawczej.

W pracy wyraźnie widoczne są dwa aspekty. Pierwszy aspekt teoretyczno-empiryczny opisany jest w rozdziałach 1 - 2, natomiast drugi aspekt badawczy w rozdziale 3 w oparciu o zgromadzony przez Autorkę - w wyniku przeprowadzonej ankiety- materiał empiryczny ilustrowany licznymi tabelami zawierającymi zestawienia wyników obliczeń, dokonanych różnymi metodami. Praca pod względem objętości jest wyważona, zachowane są właściwe proporcje pomiędzy rozdziałami, rozważania teoretyczno-empiryczne dotyczą istotnych kwestii związanych z omawianym tematem. Mam wątpliwości i niedosyt związany z pkt. 3.1.3 a zwłaszcza z interpretacją zamieszczonych wzorów, co znajduje odzwierciedlenie w dalszej części rozdziału przy omawianiu wyników zamieszczonych w tabelach.

Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający do zagadnień integracji ekonomicznej i monetarnej, w którym Doktorantka przedstawiła problematykę procesu budowania i funkcjonowania Unii Ekonomicznej i Walutowej (UEM) ze szczególnym uwzględnieniem etapów powstawania unii, warunków i ograniczeń uczestnictwa w strefie Euro, jej kondycji na przestrzeni istnienia zwłaszcza w okresie kryzysu finansowego. Ciekawie prezentuje się podrozdział 1.3 charaktery-

zujący kwestię wejścia Polski do strefy Euro w kontekście spełnienia kryteriów oraz zwrócić uwagę na niekorzystne dla Polski przebywanie w tzw. „wężu walutowym” ERM II.

W rozdziale 2 Autorka przystąpiła do określenia następstw i działań dostosowawczych zwracając uwagę na kluczowe aspekty wpływu przyjęcia waluty euro na działalność polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i zagranicznym. Na podstawie przeglądu literatury i przeprowadzonych do tej pory badań wskazała jak przedsiębiorcy postrzegają przyszłą akcesję Polski do strefy euro i jak przygotowują się do tego przedsięwzięcia, zidentyfikowała szanse i zagrożenia z tego wynikające a także zakres i obszary wpływu euro na ich działalność. Następnie przedstawiła wpływ wspólnej waluty w Polsce na konkurencyjność polskich firm, ich umiędzynarodowienie i znaczenie planowania działań rozwojowych w kontekście działań marketingowych i sprzedażowych, aspekty prawne, determinanty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz bariery w prowadzeniu działalności w wybranych krajach strefy euro i na tym tle ograniczenia występujące w Polsce.

Rozdział 3 został poświęcony przeprowadzonym przez Doktorantkę badaniom. Na początku tego rozdziału omówiła Ona metody badawcze, tj. proces doboru próby do badania, określiła założenia wstępne także scharakteryzowała metody analizy statystycznej dotyczące oceny niezależności cech statystycznych sformułowanych w ankietach, na które uzyskała odpowiedzi od menedżerów badanych przedsiębiorstw niefinansowych z Dolnego Śląska. Do tego celu posłużyła się zamieszczonymi w załączniku tabelami korelacyjnymi (tzw. tabelami kontyngencji) między badanymi cechami niemierzalnymi (jakościowymi). Dane te miały posłużyć do ustalenia czy między badanymi cechami jest zależność stochastyczna czy korelacyjna za pomocą nieparametrycznego testu istotności chi-kwadrat a następnie przy pomocy współczynnika zbieżności V-Cramera określić siłę tego związku. Problematyka badań dotyczyła potencjalnych konsekwencji i scenariuszy zachowań przedsiębiorców po akcesji Polski do UEM oraz sposobów w jaki przygotowują się oni do tego przedsięwzięcia oraz aktualnego stanu tego przygotowania i oceny. Rozdział zawiera dużo materiału empirycznego i obliczonych wyników jednakże pkt 3.1.3 został opisany dość skrótowo.

Z dokonanego przeglądu zawartości poszczególnych rozdziałów pracy wynika, że w rozprawie został przedstawiony kompleksowo problem oczekiwań dolnośląskich przedsiębiorców wynikających z perspektywy przystąpienia Polski do strefy Euro w warunkach destabilizacji Unii Ekonomicznej i Monetarnej. Kolejność rozdziałów jest prawidłowa, a omawiana problematyka jest powiązana merytorycznie. Autorce udało się przeprowadzić badania ankietowe wśród przedsiębiorców Dolnego Śląska i na ich podstawie zweryfikować hipotezy badawcze oraz zrealizować główny postulat badawczy określający czynniki determinujące opinie i sposoby przygotowania się sektora dolnośląskich firm niefinansowych do funkcjonowania w obszarze Euro i jakie będą ewentualne następstwa w ich działalności wynikające z akcesji Polski do UEM.

W recenzowanej rozprawie można wskazać trzy nurty rozważań: teoretyczny oparty o najnowszą literaturę z zakresu omawianego problemu, metodyczny prezentowany w postaci przeprowadzonych badań ankietowych i zastosowaniu metod statystycznych do oceny zależności cech niemierzalnych oraz aplikacyjny wyrażający się próbą wykorzystania tej metodologii do weryfikacji przyjętych hipotez badawczych dotyczących korzyści i kosztów przystąpienia Polski do strefy Euro widzianych oczami menedżerów wybranych przedsiębiorstw niefinansowych działających w obszarze woj. dolnośląskiego. Ważnym walorem pracy jest jej interdyscyplinarność, która wyraża się umiejętnym łączeniem wiedzy z zakresu przedmiotów ilościowych takich jak: statystyka i ekonometria z wiedzą z ekonomii a także finansów.

Oprócz drobnych usterek (opuszczanie liter lub błędne litery), przy studiowaniu rozprawy doktorskiej mgr Klaudii Pujer nasunęły mi się następujące uwagi, które mogą być przedmiotem dyskusji w trakcie obrony:

- Moim zdaniem lepsza byłaby próba uwzględniająca rozkład liczebności przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących działalność na Dolnym Śląsku wg wielkości przedsiębiorstwa mierzonego poziomem zatrudnienia. Tymczasem z liczby małych jest znikomy procent natomiast z dużych ponad 17% (patrz Tabela 3.4);

- Odnośnie konstrukcji ankiety i sugerowanych odpowiedzi na pytania uwaga dotyczy rozróżnienia „Nie wiem” a „Trudno powiedzieć”. Którą odpowiedź wybrać? Czy ankietowani zostali odpowiednio poinformowani?

- W komentarzu do obliczeń zamieszczonych w tabelach stosunkowo mało nawiązuje się do wyników testów statystycznych. Co wynika z tego faktu, że wartość obliczonej statystyki jest większa lub mniejsza od wartości teoretycznej tej statystyki. W interpretacji wyników fakt ten zostaje pominięty. Jakie są konsekwencje tego dla interpretacji współzależności cech; faktycznie interpretacja tabel ogranicza się do analizy tablic kontyngencji wyrażonych procentowo. Jaka jest różnica w interpretacji np. Tabela 3.21 ułatwień w rozliczeniach handlowych (korzyści związanych z udziałem Polski w strefie Euro) ze względu na wielkość i rodzaj prowadzonej działalności. W interpretacji wyników (s. 184) nie zauważyłem w ogóle nawiązania do współczynników zależności (jeden wynosi 0,904 a drugi 0,06) poza stwierdzeniem, że nie zaobserwowano zależności statystycznej;

- W zakończeniu przedstawiono miejscami wnioski ogólne, które trudno było odnieść do konkretnych wyników w pracy, szkoda, że Doktorantka nie zaznaczyła których fragmentów pracy dotyczyły formułowane wnioski.

Zgłoszone uwagi w większości mają charakter dyskusyjny i nie wpływają na pozytywną ocenę pracy doktorskiej mgr Klaudii Pujer. Rozprawa ta odznacza się bowiem dobrym poziomem naukowym, przy pisaniu której Autorka wykorzystwała bardzo aktualną literaturę, powiązaną z tematem pracy szczególnie przy omawianiu zagadnień zawartych w rozdziale 1 i 2. Rozważania teoretyczne zostały udokumentowane starannie przeprowadzonymi badaniami na dobrze dobranym materiale empirycznym charakteryzującym problemy przedsiębiorstw w związku z akcesją do strefy Euro.

Doktorantka zrealizowała postawione we wstępie cele pracy i dokonała weryfikacji hipotez badawczych zawartych we wstępie. Praca jest napisana zrozumiałym językiem, starannie ilustrowana i udokumentowana licznymi zestawieniami wyników, wywody są klarowne i logiczne.

W podsumowaniu pragnę wyrazić przekonanie, że praca mgr Klaudii Pujer pt.: „Oczekiwania dolnośląskich przedsiębiorców wynikające z perspektywy przystąpienia polski do strefy euro w warunkach destabilizacji Unii Ekonomicznej i Mone- tarnej” całkowicie odpowiada wymogom ustawy o tytule i stopniach naukowych.

Wnoszę przeto o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Wrocław, 12 grudnia 2013 r.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Aspin', with a long horizontal flourish extending to the right.